

dr hab. inż. Marian Żuber, prof. uczelni

Wrocław, 1 czerwca 2025 r.

Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Pauliny RUS

wykonanej pod kierunkiem

Promotora: ***dr. hab. inż. Tomasza SKRZYŃSKIEGO***

Promotor pomocniczy: ***dr hab. Przemysław WYWIAŁ***

na temat:

KREOWANIE BEZPIECZEŃSTWA POWSZECHNEGO NA OBSZARACH AGLOMERACJI KRAKOWSKIEJ I ŁÓDZKIEJ W LATACH 1999–2020 W ŚWIEŁE DZIAŁAŃ PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ I OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH

Wstęp

Bezpieczeństwo, jako naturalne i niezbywalne prawo ludzkości, zajmuje szczególne miejsce w katalogu praw chronionych przez unormowania międzynarodowe. Zapis taki znajduje się zarówno w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., jak i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W obu dokumentach zawarto gwarancję życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego. Bezpieczeństwo obywateli najpełniej może być realizowane w ramach państwa. To właśnie na państwo nałożono obowiązek zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa, m.in. poprzez ochronę i obronę ludności przed potencjalnymi, jak i realnymi zagrożeniami, które powstają na skutek rozwoju cywilizacyjnego, konfliktów społecznych, postępu technologicznego czy też niszczącego działania sił natury

Zapewnienie bezpieczeństwa obywateli jest kluczowym zadaniem także naszego państwa, co zostało zapisane w artykule 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku. Zadanie to w świetle wspomnianego artykułu, stanowi obowiązek należący m.in. do władz publicznych.

Państwo dąży do zapewnienia bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia pochodzącego z zewnątrz państwa, zagrożenia bezpieczeństwa ustrojowego lub w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych będących skutkiem katastrof naturalnych lub awarii technicznych. Istotnym elementem pozwalającym na zapewnienie ochrony obywateli jest tworzony przez państwo system bezpieczeństwa wewnętrznego, związany z jego stabilnością, harmonijnością funkcjonowania i rozwoju, zabezpieczeniem istotnych wartości i interesów państwa przed czynnikami (zagrożeniami) wewnętrznymi. Najczęściej wśród składowych bezpieczeństwa wewnętrznego państwa wymienia się przede wszystkim trzy z nich: bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo powszechne oraz bezpieczeństwo ustrojowe.

Zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego służy ochronie ludności, dlatego występuje bezpośrednie powiązanie tych dwóch pojęć, a dla skutecznej realizacji tego celu państwo angażuje odpowiednie siły i środki pozwalające na realizację podstawowych zadań w tej materii. Przyjmując, że bezpieczeństwo powszechne to nie tylko ochrona przed zagrożeniami, ale także potrzeba, cel i wartość, stanowiąca warunek przetrwania, dążymy do zaangażowania w jego zapewnienie różnorodne podmioty, a w tym m.in. organy administracji publicznej, służby, inspekcje, straże, organizacje pozarządowe i in. . Ma to służyć ochronie takich wartości, jak ludzkie zdrowie i życie, dobra wartości powszechnej ochrony i środowisko naturalne.

Wśród tych podmiotów bardzo duże znaczenie mają jednostki ochrony przeciwpożarowej uczestniczące w krajowym systemie ratowniczo gaśniczym, któremu powierzono szereg zadań dotyczących ochrony obywateli. Wśród tych jednostek najważniejsze zadania wykonują jednostki Państwowej Straży Pożarnej wspomagane przez jednostki ochotniczych straży pożarnych, zwłaszcza włączonych w skład stworzonego systemu. Biorąc pod uwagę fakt, iż najwięcej działań prowadzonych jest na najniższym poziomie administracyjnym, to właśnie te podstawowe podmioty ochrony ludności i zapewnienia bezpieczeństwa spełniają często najważniejsze role w utworzonym systemie.

Mówiąc o najniższym poziomie administracyjnym musimy wziąć pod uwagę także aglomeracje dużych miast, skupiające ich mieszkańców, a także mieszkańców innych jednostek administracyjnych, które na podstawie zawartych porozumień zostały do nich przyłączone. I w tym przypadku podkreśla się znaczenie zarówno Państwowej Straży Pożarnej, jak i ochotniczych straży pożarnych.

W tym kontekście tematyka pracy doktorskiej podjętej przez Panią mgr Paulinę Rus jest bardzo aktualna, interesująca i istotna z punktu widzenia nauk o bezpieczeństwie. Doktorantka przeprowadziła bardzo wnikliwą analizę literatury opisującej badane zjawisko.

1. Podstawa formalna sporządzenia recenzji

Formalną podstawę opracowania recenzji stanowią zapisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z późn. zm.*

Zgodnie z art. 187 Ustawy rozprawa doktorska „*prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej (...), a może ją stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej*”.

Analiza rozprawy doktorskiej przedstawionej do recenzji pozwala na sformułowanie następujących stwierdzeń:

- rozprawę doktorską przygotowano w postaci pracy pisemnej (monografii naukowej);
- praca zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- rozprawa prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Ocena układu rozprawy doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi bardzo obszerne opracowanie dotyczące zagadnień ujętych w jej tytule. Obejmuje wstęp, w którym zaprezentowano metodologiczne podstawy rozprawy doktorskiej oraz pięciu rozdziałów merytorycznych, których rozważania zostały przedstawione w podsumowaniu. W części końcowej umieszczono bibliografię stanowiącą główne źródło wiedzy teoretycznej, a jednocześnie podstawę, na której Doktorantka oparła proces badawczy. Zawartość tę uzupełnia wykaz rysunków, tabel i wykresów. Powyższe treści zostały zawarte na 410 stronach.

Wstęp został zawarty na 13 stronach, część zasadnicza (merytoryczna) obejmuje 328 stron, podsumowanie - 18 stron, bibliografia – 30 stron, wykazy: rysunków (15), tabel (52) i wykresów (24) – 6 stron.

Na pozytywne pokreślenie zasługuje zarówno formalny, jak i merytoryczny układ rozprawy oraz jej wzbogacenie w rysunki, tabele i wykresy, a także wykaz skrótów użytych w opracowaniu. Bardzo cenną właściwością pracy jest wykorzystanie przez Doktorantkę

kilku metod badawczych(systemowej, statystycznej, instytucjonalno-prawnej oraz porównawczej) pozwalających na uzyskanie informacji dotyczących zagadnień ujętych w problemach badawczych. Wyniki uzyskane w trakcie prowadzonych badań pozwoliły jej na sformułowanie wniosków uzasadniających postawione tezy.

Układ pracy jest logiczny, a treści kolejnych rozdziałów zostały zaprezentowane zgodnie z zasadą „od ogółu, do szczegółu”. Rozważania teoretyczne przeplatają informacje uzyskane w trakcie badań prowadzonych przy zastosowaniu wymienionych metod.

We wstępie Doktorantka dokonała charakterystyki procesu badawczego ze szczegółowym określeniem metodologii prowadzonych badań, wskazaniem i scharakteryzowaniem zastosowanych metod badawczych wykorzystanych w procesie badawczym oraz opisem zawartości poszczególnych rozdziałów tworzących teoretyczne podstawy prowadzonych rozważań, jak i informacji pozwalających porównać znaczenie służb przeciwpożarowych na terenie dwu aglomeracji miejskich, uzyskanych w oparciu o dane empiryczne.

Pierwszy rozdział obejmuje charakterystykę bezpieczeństwa publicznego, jako elementu bezpieczeństwa wewnętrznego. Na wstępie Autorka zdefiniowała pojęcie bezpieczeństwa, dokonując także jego klasyfikacji. Następnie zajęła się pojęciem bezpieczeństwa wewnętrznego, którego jeden z elementów, w klasyfikacji prezentowanej przez J. Gierszewskiego, stanowi bezpieczeństwo powszechne. Rozdział kończy charakterystyka zagrożeń istotnych dla bezpieczeństwa narodowego, ze szczególnym uwzględnieniem podziału na zagrożenia elementów bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym bezpieczeństwa powszechnego.

W rozdziale drugim, Doktorantka wprowadza nas w zagadnienia dotyczące procesu urbanizacji oraz dokonuje charakterystyki procesu urbanizacji w Polsce. Wskazuje na podstawowe zalety tego procesu, ale również prezentuje negatywne cechy postępującej urbanizacji. Następnie Autorka dokonała opisu elementów charakterystycznych dla procesów urbanizacyjnych, a konkretnie związanych z nimi powstawaniem aglomeracji miejskich. zagadnienie to odniosła do aglomeracji powstających na terenie Polski, ale porównała to zjawisko z najbardziej charakterystycznymi aglomeracjami powstałymi w innych krajach, ze szczególnym zwróceniem uwagi na tzw. megalopolis. Znaczną część rozdziału poświęciła charakterystyce aglomeracji krakowskiej i łódzkiej, które stanowią obszar zainteresowania Autorki. Zasadniczym celem tej części rozdziału było zdefiniowanie obszaru, jakim Doktorantka zajęła się w swoich badaniach.

Rozdział trzeci został poświęcony charakterystyce Krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG), ze szczegółowym określeniem zadań i struktury systemu. Doktorantka poświęciła znaczną część rozdziału ochotniczym strażom pożarnym (OSP) i ich roli jaką pełnią w KSRG. Zwróciła uwagę na warunki, jakie muszą zostać spełnione dla włączenia danej jednostki OSP do KSRG. Na zakończenie prezentuje strukturę i zadania Związku OSP RP.

Kolejne dwa rozdziały Doktorantka poświęciła szczegółowej charakterystyce roli jaką pełnią jednostki PSP i OSP na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej. W rozdziale czwartym opisała funkcjonowanie jednostek PSP i OSP w aglomeracji krakowskiej zwracając szczególną uwagę na ich strukturę i zadania, a także podstawowe elementy decydujące o sprawnym działaniu strażaków regionu. Wymieniła tu m.in. zatrudnienie i kwalifikacje strażaków, a także sposób ich przygotowania i doskonalenia do działania, wyniki prowadzonej działalności kontrolnej, udział jednostek ochrony przeciwpożarowej w działalności społecznej oraz sposób ich finansowania. W drugiej części rozdziału Autorka dokonała analizy jednostek OSP Krakowa oraz powiatów krakowskiego i wielickiego. W końcowej części rozdziału odniosła się do zadań, jakie wypełniały jednostki PSP i OSP w okresie pandemii Covid-19.

Rozdział piąty został skonstruowany podobnie. Obejmuje on zagadnienia identyczne lub bardzo zbliżone do tych, które zaprezentowano w rozdziale czwartym. Analiza dotyczy jednostek PSP i OSP działających na obszarze województwa łódzkiego, a w tym na terenie aglomeracji łódzkiej (Łódź i powiaty łódzki, brzeziński, pabianicki, zgierski). Doktorantka scharakteryzowała także jednostki OSP funkcjonujące na omawianym obszarze, a w zakończeniu rozdziału omówiła ich funkcjonowanie w okresie pandemii Covid-19.

Dla weryfikacji przyjętych hipotez hipotezy przyjęła wyniki badań opartych o wymienione metody. Pozwoliło to na zaprezentowanie wniosków wynikających z przeprowadzonych badań.

Układ rozprawy stanowi logiczną, spójną całość, w której Autorka przechodzi od części teoretycznej do omówienia organizacji i funkcjonowania jednostek PSP i OSP na terenie województw małopolskiego i łódzkiego, ze szczególnym zwróceniem uwagi na obszary aglomeracji krakowskiej i łódzkiej. Analizy te zostały oparte na danych uzyskanych z dokumentów sprawozdawczych, jakie Doktorantka pozyskała w badanych jednostkach.

3. Ocena piśmiennictwa wykorzystanego w trakcie przygotowywania rozprawy doktorskiej

Doktorantka powołuje się na 416 źródeł bibliograficznych, jakie wykorzystwała w trakcie opracowywania pracy doktorskiej, obejmujących archiwalia (38 pozycji), akty prawne (49 pozycji), opracowania naukowe (225 pozycji) oraz netografię (104 pozycje).

Tak liczna bibliografia, obejmująca w głównej mierze opracowania z ostatnich lat, wskazuje na przeprowadzenie dokładnej kwerendy dorobku naukowego w omawianej tematyce. Pozycje bibliograficzne wskazane przez Doktorantkę w zdecydowanej większości zostały opublikowane po 2000 roku, z czego wiele pochodzi z ostatnich 10 lat. Pojedyncze, starsze wydawnictwa nie straciły na aktualności, co uzasadnia ich wykorzystanie. Wysoka aktualność źródeł stanowi duży atut pracy, gdyż świadczy o przeprowadzeniu dogłębnej analizy dostępnej literatury.

Autorka sięgnęła także do aktów prawnych i normatywnych, które jakkolwiek nie stanowią opracowań naukowych, jednak w poruszanej problematyce odgrywają bardzo istotną rolę, gdyż na tych źródłach opiera się tworzenie systemu bezpieczeństwa powszechnego, w tym funkcjonowanie systemu ochrony przeciwpożarowej. Jest to dość istotne, gdyż przestrzeganie obowiązującego prawa zapewnia kształtowanie standardów bezpieczeństwa. Jednocześnie źródła te w dużej mierze pozwalają na uzupełnienie wiedzy dotyczącej rozwoju istniejącego systemu. Dobór literatury i innych źródeł bibliograficznych nie budzi zastrzeżeń, a zasada doboru i wykorzystania aktualnych źródeł została zastosowana. Dodatkowe źródło bibliograficzne stanowią także portale internetowe, które są uzupełnieniem informacji pochodzących ze źródeł o charakterze naukowym.

4. Wskazanie oraz ocena celu pracy

Zagadnienie dotyczące roli, jaką pełnią jednostki ochrony przeciwpożarowej (PSP i OSP) w kształtowaniu i zapewnieniu bezpieczeństwa powszechnego jest niezwykle ważne z punktu widzenia funkcjonowania państwa. Wynika to między innymi z faktu, że ich głównym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli poprzez ochronę przed pożarami i innymi miejscowymi zagrożeniami, a także wykonywanie innych zadań określonych prawem. Jest to szczególnie istotne w najbliższym otoczeniu społeczności lokalnych, w tym między innymi społeczności zamieszkujących duże aglomeracje miejskie. Stąd zainteresowanie Autorki niniejszej dysertacji.

Dla realizacji tego zadania Doktorantka sformułowała w pracy dwa rodzaje celów badawczych – cel główny oraz osiem celów szczegółowych. Jako główny cel badawczy Autorka postawiła sobie zadanie związane z ustaleniem roli i charakteru działań Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych w zapewnianiu bezpieczeństwa powszechnego, w latach 1999-2020, na obszarach aglomeracji krakowskiej i łódzkiej. Cele szczegółowe obejmują różnorodne zagadnienia dotyczące funkcjonowania wspomnianych służb. Doktorantka sformułowała je następująco:

1. Przedstawienie ewolucji przepisów normatywnych regulujących bezpieczeństwo powszechne, na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej, na przestrzeni lat 1999 – 2020
2. Wskazanie służb mających kluczowe znaczenie w zapewnianiu bezpieczeństwa powszechnego - w latach 1999-2020, na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej.
3. Ustalenie sytuacji kadrowej oraz poziomu przygotowania i kompetencji pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej do realizacji powierzonych im zadań, w okresie 1999-2020 na terenie aglomeracji krakowskiej i łódzkiej.
4. Przedstawienie dynamiki i rodzaju podejmowanych w latach 1999-2020 akcji ratowniczo-gaśniczych, na terenie aglomeracji krakowskiej i łódzkiej.
5. Określenie stosowanych metod i narzędzi oraz ich wpływu na efektywność działań strażaków w badanych aglomeracjach, w latach 1999-2020.
6. Zdefiniowanie efektywności działań strażaków, realizowanych w latach 1999-2020 ukierunkowanych na podniesienie świadomości zagrożeń, mieszkańców aglomeracji krakowskiej i łódzkiej.
7. Prezentacja wielkości oraz zasad finansowania działalności PSP i OSP, w latach 1999-2020, na terenie aglomeracji krakowskiej i łódzkiej.
8. Ustalenie rozmiarów wypadkowości wśród strażaków, w związku z ich działalnością ratowniczo-gaśniczą, w badanych aglomeracjach, w latach 1999-2020.

Wynikiem realizacji celu głównego mają być wnioski, które mogą być następnie wykorzystane do formułowania propozycji konkretnych kroków i rekomendacji dotyczących poprawy skuteczności działań PSP i OSP oraz kształtowania bezpieczeństwa powszechnego, w aglomeracjach łódzkiej i krakowskiej.

Dla realizacji głównego celu badawczego Doktorantka sformułowała problem badawczy w postaci pytania rozstrzygnięcia: *Jaką rolę w latach 1999-2020 odegrała Państwowa Straż*

Pożarna i Ochotnicze Straże Pożarne w zapewnianiu bezpieczeństwa powszechnego na obszarach aglomeracji krakowskiej i łódzkiej oraz jaki był charakter ich działań?

Odpowiedź na postawione pytanie miała wskazać rolę, jaką w latach 1999-2020 pełnić miały na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej PSP i OSP, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Dla bardziej szczegółowego opisu zagadnień poruszanych w poszczególnych rozdziałach Autorka zaprezentowała osiem problemów szczegółowych, które mogą pomóc udzielić odpowiedzi na główne pytanie badawcze oraz zweryfikować stawiane hipotezy. Dotyczyły one następujących problemów:

1. Jak ewoluowały przepisy prawne regulujące problematykę kreowania bezpieczeństwa powszechnego, na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej, na przestrzeni lat 1999 – 2020?
2. Jakie służby i instytucje, odgrywały najważniejszą rolę w kreowaniu bezpieczeństwa powszechnego w latach 1999-2020, na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej?
3. Jak w badanym okresie, na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej przedstawiała się sytuacja kadrowa oraz związana z poziomem kompetencji pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej?
4. Jaka na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej była w badanym okresie dynamika i rodzaj podejmowanych akcji ratowniczo-gaśniczych?
5. W jaki sposób stosowane metody i narzędzia wpłynęły na efektywność działań strażaków w badanych aglomeracjach, w latach 1999-2020?
6. Jakie działania strażaków podejmowane w latach 1999-2020, wpłynęły na podniesienie świadomości zagrożeń, mieszkańców aglomeracji krakowskiej i łódzkiej?
7. Jak przedstawiało się w badanym okresie na terenie aglomeracji krakowskiej i łódzkiej finansowanie działalności PSP i OSP?
8. Jaka była, w latach 1999-2020 skala i dynamika wypadkowości wśród strażaków, w związku z ich działalnością ratowniczo-gaśniczą, w badanych aglomeracjach?

Stwierdzeniem, które Doktorantka zaprezentowała, jako odpowiedź na główny problem badawczy jest przypuszczenie, że na przestrzeni lat 1999-2020 Państwowa Straż Pożarna i Ochotnicze Straże Pożarne odegrały kluczową rolę w kreowaniu bezpieczeństwa powszechnego na obszarach aglomeracji krakowskiej i łódzkiej, a ich działalność ulegała licznym przekształceniom. Uzupełnienie hipotezy głównej, stanowią hipotezy szczegółowe,

które mają odpowiedzieć na pytania szczegółowe, a ich treści zawarto w poszczególnych rozdziałach opisujących problematykę zawartą w problemach szczegółowych.

Zarówno cele oraz problemy badawcze, jak i powiązane z nimi hipotezy zostały sformułowane czytelnie, a rozważania prowadzone w trakcie realizacji pracy są z nimi powiązane i pozwalają na uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze zamieszczone na wstępie pracy. Jednak analizując szczegółowe cele, problemy badawcze oraz hipotezy, nasuwa się pewna wątpliwość co do konieczności aż tak szczegółowego ich sformułowania. Czy konieczne było, dla zrealizowania celu badań i uzyskania odpowiedzi na główny problem badawczy, sformułowanie celów szczegółowych i szczegółowych problemów badawczych nr 3, 7 i 8? Czy ich pominięcie nie pozwoliłoby zrealizować celu pracy, uzyskać odpowiedzi na główny problem badawczy i zweryfikowanie głównej hipotezy badawczej?

Podsumowując należy stwierdzić, że pomimo drobnych wątpliwości, z metodologicznego punktu widzenia praca doktorska Pani mgr Pauliny Rus została przygotowana prawidłowo i stanowi spójną oraz logiczną całość.

5. Wskazanie oraz ocena zastosowanych metod badawczych

Doktorantka charakteryzując metodologię prowadzonych badań odniosła się do zastosowanych metod badawczych. Jako podstawową metodę badawczą zastosowaną w dysertacji wskazała metodę systemową.

Według Doktorantki posłużyła do opisu oraz wyjaśnienia zdarzeń i procesów zachodzących na obszarach obu aglomeracji w okresie poddanym badaniu (1999 – 2020). Jej zadaniem był opis i wyjaśnienie relacji zachodzących w środowisku współtworzącym bezpieczeństwo powszechne oraz określenie zakresu jego zmian. Zmiany te były związane z nowelizacją obowiązujących aktów prawnych – ustaw, rozporządzeń. Metoda systemowa pozwoliła także zaprezentować zastosowane strategie działania, które w późniejszym okresie miały pozytywnie wpłynąć na poprawę efektywności funkcjonowania PSP i OSP działających na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej, w zakresie zapewniania bezpieczeństwa powszechnego.

Podczas analizy i interpretacji treści dostępnych dokumentów zastosowana została metoda analizy treści oraz metoda instytucjonalno-prawna. Posłużyła ona do sporządzenia charakterystyki badanych służb, odpowiedzialnych za kształtowanie bezpieczeństwa powszechnego oraz reguł i mechanizmów, a także podstaw prawnych ich działania. Według Doktorantki metoda ta pozwoliła dokonać prezentacji jednostek PSP i OSP znajdujących się na obszarze aglomeracji łódzkiej i krakowskiej oraz przedstawić ich ewolucję, w badanym

okresie. Umożliwiła także porównanie zmieniającego się na przestrzeni dwóch dekad prawa określającego zasady działania służb objętych badaniami.

Kolejną metodą badawczą, która została wskazana przez Doktorantkę była metoda statystyczna. Określiła ją jako tę, która w przejrzysty sposób pozwoliła przedstawić opisywane treści i wykorzystana została do uporządkowania zebranych danych i informacji dotyczących bezpieczeństwa powszechnego, na obszarze aglomeracji łódzkiej i krakowskiej, w latach 1999 – 2020. Umożliwiła także dokładniejszy opis i przejrzyste zobrazowanie zebranych materiałów. Wykorzystanie tej metody pozwoliło na zebranie, przetworzenie i interpretację danych liczbowych, dotyczących różnych aspektów działania PSP i OSP.

Metodą, która posłużyła do wskazania podobieństw i różnic omawianych aglomeracji pod względem zapewniania bezpieczeństwa powszechnego i przeciwdziałania zagrożeniom była metoda porównawcza. Umożliwiła ona zrozumienie skuteczności, wyzwań i osiągnięć tych służb. Dzięki niej, możliwe było ustalenie ich wpływu przede wszystkim na stan bezpieczeństwa powszechnego. W metodzie tej porównano różne aspekty funkcjonowania służb pożarniczych, takie jak: rodzaje i liczba interwencji, skuteczność działań ratowniczo-gaśniczych, systemy szkoleniowe i kwalifikacje zawodowe strażaków, współpraca między jednostkami oraz zaangażowanie społeczne. Ponadto, metoda ta pozwoliła na ocenę ewolucji działań ratowniczych i prewencyjnych, w kontekście zmian, w latach 1999-2020.

Analizując wykorzystane metody badawcze, należy ocenić je pozytywnie w kontekście założonych celów badań. Pozwoliły one na dokonanie oceny znaczenia służb ochrony pożarowej w kształtowaniu i utrzymaniu bezpieczeństwa powszechnego.

6. Ocena części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań

W trakcie prowadzonych badań Doktorantka zgromadziła materiał badawczy, który objął następujące zagadnienia:

- struktura i możliwości działania jednostek ochrony przeciwpożarowej na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej w zakresie działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego;
- działalność kontrolno-rozpoznawcza służb przeciwpożarowych na omawianym terenie i działalność jej znaczenie dla bezpieczeństwa powszechnego;
- finansowanie służb przeciwpożarowych, szkolenie i zapewnienie bezpieczeństwa strażaków,
- funkcjonowanie jednostek OSP na obszarze aglomeracji miejskich,
- zadania jednostek PSP i OSP w czasie pandemii Covid – 19.

Doktorantka zaprezentowała wyniki badań w postaci tabel i wykresów, omawiając zakres lat 1999-2020. Tak duży czasokres wymusił według Autorki, konieczność rozpatrywania przemian biorąc pod uwagę daty krańcowe rozprawy doktorskiej. Uzyskane wyniki stały się podstawą do sformułowania wniosków mających na celu udzielenia odpowiedzi na postawione problemy badawcze. Pewną wątpliwość budzi prezentacja danych, z jednej strony obejmującej różne lata, w odniesieniu do badanych problemów, z drugiej zaś w odniesieniu do różnych obszarów (województwo, aglomeracja krakowska i łódzka). Z pewnością wyniki badań byłyby bardziej dokładne i rzetelne, gdyby obejmowały te same zakresy czasowe i terytorialne. Jednak z pewnością takie zaprezentowanie wyników wynikało z koncepcji przyjętej przez Doktorantkę, co będzie powodem do dyskusji na jej temat.

W zakończeniu pracy Doktorantka dokonała podsumowania swoich rozważań oraz konkluzji zaprezentowanych w poszczególnych rozdziałach. Stwierdziła, że prowadzone badania pozwoliły na osiągnięcie postawionego celu i rozwiązania sformułowanych, na początku pracy, problemów badawczych. W podsumowaniu Doktorantka dokonała wnikliwego omówienia wyników przeprowadzonych badań i podobieństw, jak i różnic, które uwidocznione zostały w sferze działalności i funkcjonowania służb odpowiadających za bezpieczeństwo powszechne. Uznała, że zmiany, dokonywane na przestrzeni lat na badanym obszarze, bezpośrednio pozytywnie wpływały na funkcjonowanie i kształtowanie bezpieczeństwa powszechnego.

Zweryfikowane hipotezy, umożliwiły opracowanie ogólnych wniosków, ale także rekomendacji dotyczących działalności i funkcjonowania PSP i OSP oraz możliwości kształtowania przez nie bezpieczeństwa powszechnego na obszarze aglomeracji krakowskiej i łódzkiej w kolejnych latach.

7. Informacje dotyczące praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań

W trakcie podsumowywania rozważań obejmujących uzyskane wyniki badań Doktorantka odniosła się do możliwości ich praktycznego wykorzystania. W oparciu o wypływające z nich wnioski zaproponowała rekomendacje, które w przekonaniu Autorki wpłynęłyby na poprawę stanu bezpieczeństwa powszechnego i sposób funkcjonowania służb przeciwpożarowych na obszarze aglomeracji miejskich.

W swoich rozważaniach proponuje następujące rozwiązania, jakie można uogólnić i odnieść w stosunku do innych aglomeracji:

- Priorytetem powinno być utrzymanie odpowiedniego poziomu zatrudnienia w PSP i liczby druhów w OSP, co miałyby zapewnić szybki czas reakcji w sytuacjach zagrożeń. Liczba strażaków powinna być dostosowana do liczby mieszkańców oraz specyfiki regionu.
- Dodatkowo należy zwracać uwagę na potrzeby tworzenia nowych JRG na obszarach aglomeracji miejskich.
- Pożądanym działaniem powinny być regularnie organizowane szkolenia i kursy doskonalące umiejętności strażaków. Szkolenia te powinny obejmować zarówno teoretyczne, jak i praktyczne aspekty działania. Wspierana nieustannie powinna pozostawać możliwość doksztalcania się strażaków i uzyskiwania wyższego wykształcenia. Jednostki muszą być wyposażane w odpowiedni sprzęt i zasoby ludzkie, aby sprostać różnym wyzwaniom. Szczególnie będzie to także istotne w jednostkach OSP. Należy pamiętać o stałej potrzebie zwiększenia liczby wyszkolonych druhów, zaznajamianiu i dostarczaniu im nowoczesnego sprzętu (często przekazywanego przez PSP), aby skutecznie mogli przeciwdziałać zagrożeniom.
- Należy realizować czynności kontrolno-rozpoznawcze, a zwłaszcza regularne kontrole prewencyjne m.in. w obiektach użyteczności publicznej, zakładach pracy oraz budynkach mieszkalnych. Tego typu działania powinny pełnić z jednej strony rolę odstraszącą dla osób i firm łamiących przepisy, a z drugiej strony skłaniać obywateli do bardziej odpowiedzialnych zachowań.

Autorka sugeruje również zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania działalności służb, zarówno w zakresie zapewniania zakupów odpowiedniego sprzętu, jak i docenienia wysiłku ratowników, co zdaniem Doktorantki miałyby duży wpływ na uzyskanie pożądanego stanu bezpieczeństwa.

8. Informacje o nieprawidłowościach, które pojawiły się w rozprawie doktorskiej

Rozprawa doktorska została przygotowana bardzo starannie pod względem poprawności językowej, z wykorzystaniem najnowszych źródeł bibliograficznych. Jednak Autorka nie ustrzegła się drobnych błędów w sformułowaniach, jednak są one nieliczne, co świadczy o dobrym dopracowaniu edytorskiej strony pracy (np. s. 12 w. 5 od dołu [*liczyła 1 ml 67 tys. osób*]; s. 12 w. 3 od dołu [*jest pozostawały zmienne* zamiast *ulegały zmianie*]; s. 13

w. 16 od góry [jest *miedzy* zamiast *między*]; s. 16 w. 9 od dołu [jest *dostosowane* zamiast *dostosowany*]; s. 16 w. 6 od dołu [jest *ilość* w stosunku do rzeczowników policzalnych – błąd ten jest dość powszechny w rozprawie, kolejny na s. 17 w. 7 od góry]; s. 142 w. 5 od góry [jest *przypadającej* zamiast *przypadających*]; [s. 225 w. 1 od góry jest *Wiele członków OSP* zamiast *Wielu członków OSP*]).

9. Pozostałe uwagi dotyczące rozprawy doktorskiej

Praca stanowi **oryginalne rozwiązanie** rozpatrywanego problemu naukowego.

Doktorantka **wyказала się ugruntowaną wiedzą** na temat poruszony w rozprawie doktorskiej zarówno w teorii, jak i praktyce, co zostało potwierdzone w części teoretycznej rozprawy. Jednocześnie **wyказала się umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych**, w tym posługiwania się metodami badawczymi.

Pod względem poprawności językowej praca nie budzi zastrzeżeń, a zaprezentowane uwagi nie umniejszają wartości rozprawy. Przedstawione treści zostały zaprezentowane w logiczny sposób, bez istotnych błędów stylistycznych i gramatycznych.

10. Wniosek końcowy

Reasumując rozważania dotyczące rozprawy doktorskiej przedstawionej do recenzji można stwierdzić, że jej treść stanowi istotny, oryginalny wkład Doktorantki w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie oraz świadczy o Jej dobrym przygotowaniu metodologicznym i merytorycznym w zakresie rozwiązywania problemów badawczych z tego obszaru. Stanowi ona samodzielne rozwiązanie problemu badawczego o użytecznym charakterze, co świadczy o ugruntowanej wiedzy merytorycznej Autorki, jej doświadczeniu praktycznym oraz umiejętności posługiwania się metodami badawczymi w rozwiązywaniu problemów naukowych. W mojej opinii rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r., poz. 478). W związku z powyższym wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie o dopuszczenie Pani **mgr Pauliny Rus** do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

